

Kartlegging av alternative tiltak som har muliggjort begrenset bruk av makt og tvang

Innledning

Kapittel 6A i Lov om sosiale tjenester ble iverksatt fra 1. januar 1999. I den perioden etter har Fylkesmannen i Oslo og Akershus erfart at mange av enkeltsakene som er blitt rapportert hit, enten i form av meldinger om skadeavverging i enkelttilfeller eller som vedtak, har blitt håndtert på en alternativ måte. Den alternative håndteringen har igjen medført at bruken av makt og tvang er blitt redusert eller har opphørt.

Lovens intensjoner er i første rekke å gi rettigheter for og begrensnings og kontroll med bruk av makt og tvang overfor mennesker med psykisk utviklingshemming. Utfra Fylkesmannens erfaringer

så langt på dette området ville det derfor være relevant å prøve å finne ut i hvilken grad lovens intensjon faktisk ble oppfylt. I hvilken grad har loven med dens krav om alternative tiltak bidratt til en reduksjon og opphør med bruk av makt og tvang?

Ut fra denne begrunnelsen foretok Fylkesmannen våren 2001 en kartlegging blant de 47 by- delene og kommunene i distriktet. Resultatet av denne kartleggingen finnes nå som en egen rapport. I denne artikkelen er bare noen av de viktigste funnene tatt med, og det er bare gjengitt data som omhandler Oslo og Akershus samlet. Når det gjelder de særskilte dataene for de to fylkene vises det til rapporten.

Omfanget og saksbehandling

I Oslo og Akershus er det til sammen 47 bydeler og kommuner fordelt på 25 bydeler i Oslo og 22 kommuner i Akershus.

De bydeler og kommuner som svarte be- kreftende at de hadde muliggjort begrenset bruk av makt og tvang, svarte også på den individuelle kartleggingen. De bydeler og kommuner som svarte generelt, svarte at de enten ikke hadde tjenestemottakere som ble omfattet av kapittel 6A, eller at de ikke

hadde muliggjort begrenset bruk av makt og tvang. Til sist var det et antall bydeler og kommuner som ikke besvarte kartleggingen.

Deltakelsen i denne kartleggingen var noenlunde som forventet, og den gjen- speiler i stor grad den erfaringen Fylkes- mannen har med den enkelte bydel og kommune i sakene knyttet opp mot kapittel 6A. (se tabell 1).

Pr. 1. januar 2001 var det blitt innrapportert bruk av makt og tvang på 206 tjenestemottakere i Oslo og Akershus. Gjennom denne kartleggingen var det til sammen 107 tjenestemottakere som det var blitt muliggjort begrenset bruk av makt og tvang ov-

erfor. Det er i vår vurdering lagt til grunn at det hovedsakelig er de samme personene som er omtalt gjennom inn- rapporteringen og kartleggingen. Dermed viser tallene at for over halvparten av de aktuelle tjeneste- mottakerne har alternative tiltak bidratt til reduksjon og opphør med bruk av makt og tvang. (se tabell 2).

Den generelle kartleggingen har også omfattet kjønnsfordeling, aldersfordeling, diagnosegrupper og arenaer. Dataene der- fra er beskrevet i rapporten.

Dessuten er det i den generelle kartlegg- ingen blitt kartlagt omfanget av meldinger om skadeavverging i enkelttilfeller.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har gjennomført den omtalte undersøkelsen. Det er utarbeidet en egen rapport om kartleggingen, og artikkelen som bygger på denne er ført i pennen av prosjektmedar- beider, vernepleier Øivind Pedersen.

Det ble så kartlagt hvor mange av de tot- alt rapporterte tjenestemottakerne en hadde planlagt vedtak om bruk av makt og tvang på, og der en nå ikke anså det nødvendig å fatte dette vedtaket fordi en hadde klart å arbeide alternativt.

Antallet er oppløftende med tanke på al- vorlighetsgraden. Vedtak om bruk av makt og tvang vil for de aller fleste dreie seg om alvorlig utfordrende atferd, atferd som er gjentakende og som det er nødvendig å for- holde seg systematisk til.

Tallene indikerer ikke bare at det ikke lenger er behov for systematisk bruk av makt og tvang, men også at den alvorlige utfordrende atferden er blitt sterkt redusert og i flere tilfeller opphørt. (se tabell 3).

Det er også blitt kartlagt de saker der en ikke hadde planlagt vedtak, men bare iverksatte tiltak om bruk av tvang som enk- elttfeller, og der en mente å komme fram til alternative tiltak eller allerede hadde sett resultater.

Til slutt i denne generelle kartleggingen ble det spurt om i hvilken grad det allikevel vil bli aktuelt å fatte vedtak, men da av mindre omfang enn opprinnelig planlagt.

Resultatet av disse to kartleggingene er beskrevet i rapporten.

Den utfordrende atferden

Kartleggingen av den utfordrende atferden viser et entydig bilde av hvilken kategori som er den mest forekommende. Dette er angrep på andre personer, oftest tjenesteyt- ere, men også medbeboere og ukjente per- soner. Over halvparten av tjenestemottak- erne framviste denne atferden. Dette er at- ferd som går ut over andre personer, med ofte medfølgende fysiske og psykiske skader på vedkommende. Mange av de tjenestemottakerne som her er kartlagt viser denne form for utfordrende atferd ov- erfor ulike persongrupper avhengig av situasjonen. (se tabell 4).

Tallene viser blant annet hvor belastende det er å være tjenesteyter, hva en kan bli ut- satt for og hvilke skader som kan oppstå. Dette samsvarer med annen dokumenta-

sjon som etter hvert er kommet omkring temaet arbeidsmiljø, vold og trusler.

Kategoriene trusler mot andre personer og krenkelse av andre personer er også i stor grad rettet mot tjenesteytere og utøves ofte i tilknytning til angrepene.

Angrepene forekommer også overfor medbeboere. Dette er heller ikke ukjent, men allikevel svært alvorlig og kan ses på som et rettssikkerhetsproblem i tilknytning til tjenestetilbudet.

Tiltak med bruk av makt og tvang

(Se tabell 5). Kartleggingen gir et klart bilde av at ulike former for fysisk bruk av makt og tvang er de helt dominerende tiltakene. Med fysisk bruk menes at tjenesteyterne i en eller annen form tar tak i tjenestemottakerens kropp for å begrense eller stoppe vedkommendes utfordrende atferd. Ut fra forekomsten av den utfordrende atferden med angrep på andre personer som den hyppigst forekommende, kan det synes relativt naturlig at holding også er mest brukt. Holding kan betraktes som en rask og relativ effektiv måte å håndtere en slik atferd på.

Det er interessant at instruksstyring er beskrevet som bruk av makt og tvang, dette i motsetning til bruk av instruksjoner som er beskrevet som en kategori under alternative tiltak, se neste punkt.

Alternative tiltak

(Se tabell 6). Kartleggingen viser et bredt spekter av alternative tiltak. Naturlig nok er flere tiltak blitt iverksatt samtidig eller i en bestemt rekkefølge. Det er interessant at fysisk tilrettelegging er den mest forekommende kategorien, det er helt tydelig at slike tiltak bidrar til at behovet for å bruke makt og tvang begrenses eller opphører.

Tiltak mer direkte knyttet til tjenesteyterne er i mindre grad beskrevet som alternative tiltak, men her ligger det noen feilkilder i hvordan dette er blitt oppfattet i besvarelsene.

Det er blitt foretatt en gruppering av de ulike kategoriene i forrige tabell. Tallene her viser at tiltak rettet mot alternativ atferd er den største gruppen. Dette viser viktigheten av å fokusere på alternativ, positiv atferd og på ferdigheter som kan erstatte den utfordrende atferden. Omfanget av disse tiltakene gir også et godt bilde av det faglige arbeidet som foregår ute i tjenestene. (se tabell 7).

Forventede og oppnådde resultater

Slik kartleggingen ble foretatt viste det seg vanskelig å presentere de forventede og oppnådde resultatene samlet. Ikke alle de alternative tiltakene er blitt gjennomført og

Tabell 1.

	Oslo og Akersh. (47)	
	Antall	Andel
Svarte bekreftende	29	61.7%
Svarte generelt	10	21.3%
Svarte ikke	8	17.0%

Tabell 2.

	Oslo og Akersh. (206)	
	Antall	Andel
Antall bekreftende svar	107	51.9%

Tabell 3.

	Sum		§6A-4 -b		§6A-4 -c		§6A -5	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Oslo og Akershus (107)	39	36.4%	11	10.3%	27	25.2%	1	0.9%

§6A-4-b=atferdsendrende tiltak, §6A-4-c=omsorgstiltak, §6A-5=tekniske innretninger for varsling

Tabell 4.

	Oslo og Akersh. (107)	
	Antall	Andel
Angrep på andre personer	58	54.2%
Angrep på inventar og utstyr	22	20.6%
Protester ved omsorgsutøvelse	21	19.6%
Selvskading	19	17.8%
Sosialt fornedrende atferd	12	11.2%
Protester mot forflytning	12	11.2%
Trusler mot andre personer	8	7.5%
«Rømme» vekk fra bolig o.l.	7	6.5%
Krenkelse av andre personer	6	5.6%

Tabell 5.

	Oslo og Akersh. (107)	
	Antall	Andel
Holding	69	64.5%
Føring, løfting vekk	41	38.3%
Fysisk skjerming	23	21.5%
Nedsetting, nedlegging	16	15.0%
Låsing	10	9.3%
Håndledelse o. l. m/ tvang	9	8.4%
Instruksstyring	8	7.5%
Fjerning av gjenstander	7	6.5%

 Kragersø kommune Familie og Oppvekst PB 128, 3791 KRÅGERØ Tlf. 35 98 62 00 Fax. 35 98 62 36	Son Kro AS Storg 31 1555 SON Tlf. 64 95 70 08 Fax. 64 95 74 61	Vestfold Arbeiderparti Grev Wedelsg 12 3111 TØNSBERG Tlf. 33 31 14 48	Alf Hansen AS Øvre Flatås v 6 7079 FLATÅSEN Tlf. 72 59 60 90 Fax. 72 59 60 99	Quality Vestlia Hotel AS Bakkestolv. 3580 GEILO Tlf. 32 09 06 11 Fax. 32 09 16 89	 Den norske Bank Nedre Storg, 15/17 3001 DRAMMEN Tlf. 32 21 40 00 Fax. 32 21 40 20
Fotomiljø A/S PB 2004 Posebyen 4668 KRISTIANSANDS Tlf. 38 02 64 90 Fax. 38 02 90 48	Leknes Regnskap AS PB 162, 8376 LEKNES Tlf. 76 08 32 00 Fax. 76 08 24 66	Jan Eggli Motorservice AS Iver Hesselbergs v 3 3260 LARVIK Tlf. 33 12 72 50 Fax. 33 12 74 45	Kulstad Regnskapservice AS Fossegrenda 7 B 7038 TRONDHEIM Tlf. 73 96 26 22 Fax. 73 96 26 28	 Loppa kommune Parkv. 1/3 9550 ØKSFJORD Tlf. 78 45 30 00 Fax. 78 45 30 01	 KONGSBERG PB 111, 3183 HORTEN Tlf. 33 03 40 00
Hjartdal Ei-Verk 3692 SAULAND Tlf. 35 02 80 00 Fax. 35 02 80 81	Torp Møbelpetsering Roald Amundsens v 175 1658 TORP Tlf. 69 34 69 08 Fax. 69 34 68 59	Bakehuset AS Alkev. 9 9015 TROMSØ Tlf. 77 69 07 00 Fax. 77 67 30 70	 Hornindal kommune Oppvekst og Kultur PB 24, 6761 HORNINDAL Tlf. 57 87 98 00 Fax. 57 87 98 01	TI Group Automotive Systems AS Siva 10 2201 KONGSVINGER Tlf. 62 82 44 00 Fax. 62 82 44 11	 Vegårshei kommune Administrasjonsbygget 4985 VEGÅRSHEI Tlf. 37 17 02 00 Fax. 37 17 02 01
Svelvik Dataregnskap AS PB 297 3061 SVELVIK Tlf. 33 77 57 88 Fax. 33 77 53 25	Voksenpsykiatrisk Sektor PB 1353 Veum 1612 FREDRIKSTAD Tlf. 69 95 20 00 Fax. 69 95 28 80	Industrimek A/S 7236 HOVIN I GAULDAL Tlf. 72 85 63 85 Fax. 72 85 65 02	Moi Rør Stasjonsv. 26 4460 MOI Tlf. 38 32 32 20 Fax. 38 32 30 66	 Haugesund Sparebank Haraldsg. 115 5527 HAUGESUND Tlf. 52 70 50 00 Fax. 52 70 50 01	 ColorLine 4662 KRISTIANSANDS Tlf. 38 07 88 00 Fax. 38 07 88 90
Iver Ships A/S Rånvikstranda 2 3212 SANDEFJORD Tlf. 33 42 52 00 Fax. 33 42 52 10	Erling Rød AS Sagv. 7 1801 ASKIM Tlf. 69 88 16 15	Balestrand Industrier A/S 6899 BALESTRAND Tlf. 57 69 13 86	Renas-Polygon A/S PB 337 8001 BODØ Tlf. 75 54 94 90 Fax. 75 52 00 72	Salong Alf Andersen Nedre Storg, 3 3015 DRAMMEN Tlf. 32 83 24 31	Innherrerd sykehus Psykiatrisk poliklinikk Kirkeg 2 7600 LEVÅNGER Tlf. 74 09 80 00 Fax. 74 09 84 89
 Borre kommune PB 10 3191 HORTEN Tlf. 33 08 50 00 Fax. 33 08 50 01	Sarpsborg Bilsenter AS Engsmyrv. 25 1701 SARPSBORG Tlf. 69 97 18 00	ANONYM STØTTE	 Aurland kommune Skolekontoret PB 132 C, 5741 AURLAND Tlf. 57 63 29 00 Fax. 57 63 29 01	 Bamble kommune Enhet for Grunnskolen 3970 LANGESUND Tlf. 35 96 52 00 Fax. 35 96 52 10	 Aker Maritime 5411 STORD Tlf. 53 41 89 01 Fax. 53 41 81 51
Mysen Apotek David Blidsg 21 1850 MYSEN Tlf. 69 84 57 60 Fax. 69 84 57 67	Sentrum Zoo Th Petersonsg 1 1530 MOSS Tlf. 69 25 10 46 Fax. 69 25 10 46	Folkeuniversitetet Sogn og Fjordane Strandg 28 6900 FLØRØ Tlf. 57 74 20 00	Securitas AS Produksjonsv. 13 1611 FREDRIKSTAD Tlf. 69 36 42 70 Fax. 69 36 42 90	K Trana Redskapsfabrikk A/S Ingvald Ystgaards v 9 7047 TRONDHEIM Tlf. 73 91 72 06 Fax. 73 90 19 08	Argon Elektro Søren Zakariassensg 14 9010 TROMSØ Tlf. 77 69 10 90 Fax. 77 69 10 91
Bunker Oil AS Fr Nansens pl 1 B 9008 TROMSØ Tlf. 77 66 41 20 Fax. 77 66 41 30	Bud Fræna & Hustad Sparebank Torget 14 6440 ELNESVÅGEN Tlf. 71 26 80 00 Fax. 71 26 80 01	Øy-Tex 6917 BATALDEN Tlf. 57 74 55 20 Fax. 57 74 54 77	Kragersø Videregående Skole Frydensborgv. 9 - 11 3770 KRÅGERØ Tlf. 35 98 52 00 Fax. 35 98 02 55	Olafsson Møbelverksted Furumv. 22 4951 RISØR Tlf. 37 15 24 72 Fax. 37 15 30 23	Arnøyhamn Handel AS 9192 ARNØYHAMN Tlf. 77 76 35 00 Fax. 77 76 35 01
Rebus AS Farmannsv 18/22 3111 TØNSBERG Tlf. 33 00 37 37 Fax. 33 00 37 38	Anleggsgartnerfirma Strandman & Jørstad Presterødalen 13 3118 TØNSBERG Tlf. 33 35 75 00 Fax. 33 35 75 01	Holme Gård AS Holmev. 63 3145 TJØME Tlf. 33 39 01 23 Fax. 33 39 07 15 <i>Kurs- og konferanser</i>	Spesialenheten i Buskerud Valbrottv 25 3024 DRAMMEN Tlf. 32 21 87 40 Fax. 32 82 66 85	Lier Rørsenter AS Vebjørns v 1 C 3400 LIER Tlf. 32 24 45 50 Fax. 32 24 45 51	Hoem og Aamodt Oppmåling AS Svanedamsv. 28 B 4621 KRISTIANSANDS Tlf. 38 01 31 66 Fax. 38 01 34 35
Kjell Dokken Optiske Synsam Jernbanev 6 2900 FAGERNES Tlf. 61 36 02 86 Fax. 61 36 02 86	P M Danielsen A/S Torvet 10 4801 ARENDAL Tlf. 37 00 98 00 Fax. 37 00 98 01	Designor AS Midtv. 5 1526 MOSS Tlf. 69 26 56 11 Fax. 69 26 59 89	 Høyanger kommune PB 159 6991 HØYANGER Tlf. 57 71 15 00 Fax. 57 71 15 01	 Nome kommune Kullhusbakken 6 3830 ULEFOSS Tlf. 35 94 62 00 Fax. 35 94 62 29	 Eid kommune Rådhusv 11 6770 NORDFJORDEID Tlf. 57 88 58 00 Fax. 57 88 58 01
Haugans Bil AS Gvarvv 323 3800 BØ I TELEMARKE Tlf. 35 95 15 36 Fax. 35 95 15 30	Drevelin A/S Møllerdalsv 1 5009 BERGEN Tlf. 55 29 93 23 Fax. 55 29 86 23	Høgskolen i Lillehammer Storhovet 2626 LILLEHAMMER Tlf. 61 28 80 00 Fax. 61 28 81 40	Ellengård Arbeidssenter PB 1824 4858 ARENDAL Tlf. 37 05 99 90 Fax. 37 05 99 91	Solør Transport og Spedisjon AL Flistun 2270 FLISA Tlf. 62 95 65 60 Fax. 62 95 65 70	 Ringnes www.pol.no/ringnes
Panorama Musikk Drammen A/S Tollbug. 29 3044 DRAMMEN Tlf. 32 89 52 70 Fax. 32 83 84 52	RevisjonsCompanlet Fritjof Nansensg 8 1501 MOSS Tlf. 69 20 94 50 Fax. 69 20 94 75	Spinn'in Wheel Hof A/S Thorshaugv. 17 3090 HOF Tlf. 33 05 81 20 Fax. 33 05 84 20	Fjordlink A/S Pancov 10 1624 GRESSVIK Tlf. 69 31 60 56 Fax. 69 31 90 51	Løvliia Skistue Åsa 3512 HØNEFOSS Tlf. 32 12 42 42	Risør og Tvedestrand Bilrufer A/S PB 61 4951 RISØR Tlf. 37 14 94 20 Fax. 37 15 07 27
Moss Boligbyggelag Fr Nansens g 8 1532 MOSS Tlf. 69 20 65 40 Fax. 69 20 65 60	 Bygg-Team Strømvn 218 1472 FJELLHAMAR Tlf. 67 97 50 02 Fax. 67 97 41 30	Hauglid Trevare Kviteseidv. 277 3850 KVITSEID Tlf. 35 05 34 71 Fax. 35 05 34 71 <i>Kjøkkeninnredninger, Langbord, m.m.</i>	Avishuset Firda PB 160 6801 FØRDE Tlf. 57 75 73 00 Fax. 57 75 73 19	 Valle kommune 4747 VALLE Tlf. 37 93 75 00 Fax. 37 93 75 15	Tango Frisør Ulefoss Senteret 3830 ULEFOSS Tlf. 35 94 48 00 Fax. 35 94 78 54

avsluttet, mange er fremdeles i virksomhet, mens noen er under oppstart. Enkelte av beskrivelsene inneholder også alternative tiltak som foreløpig bare er under planlegging.

Det er allikevel mye interessant informasjon som har kommet fram gjennom disse beskrivelsene av forventede og oppnådde resultater. De fem områdene som er beskrevet videre henger naturlig nok sammen.

- Bruk av makt og tvang reduseres eller opphører.

Det store flertall av de igangsatte alternative tiltak har medført at bruk av makt og tvang er blitt redusert eller har opphørt. Det er kun et lite mindretall som har beskrevet at de igangsatte tiltakene ikke har hatt noen positiv effekt.

- Utfordrende atferd reduseres eller opphører.

Det er tjenestemottakernes utfordrende atferd som utløser behov for bruk av makt og tvang. De alternative tiltakene er derfor i første rekke iverksatt for å få en begrensnings eller et opphør av den utfordrende atferden. Gjennom å oppnå dette, vil det ikke lenger være behov for å iverksette de ulike tiltakene med bruk av makt og tvang. For å si det på en annen måte, bruk av makt og tvang er proposjonalt med forekomst av utfordrende atferd. Mange av beskrivelsene synliggjør denne sammenhengen.

- Tjenestemottakerne oppnår økt livskvalitet.

Det er nærliggende å anta at livskvalitet har en sammenheng med i hvilken grad en har blitt utsatt for bruk av makt og tvang. Dessuten ser vi mange eksempler på at både forekomst av utfordrende atferd og bruk av makt og tvang er med på å regulere tjenestemottakernes liv, eksempelvis gjennom ulike begrensninger og organisatoriske grep.

Det er interessant at såpass mange i beskrivelser av forventede og oppnådde resultater har tatt med økning i livskvalitet som et viktig moment. Det viser at en evner å ha et perspektiv på vedkommendes liv utover det daglige virke.

- Tjenesteyterne oppnår en økt kompetanse, tjenesteytingen blir bedre.

Gjennom de oppnådde resultatene som de iverksatte tiltakene har medført, har tjenesteyterne fått erfaring og kunnskap om både mulighetene og viktigheten av å arbeide alternativt. Det er også beskrevet økt etisk bevissthet og økt faglig engasjement. Dette er igjen satt i sammenheng med bedre tjenesteyting.

- Arbeidsmiljøet blir bedre, det forekommer mindre skader, stabiliteten i personalgruppen økes.

Tabell 6.

	Oslo og Akersh. (107)	
	Antall	Andel
Fysisk tilrettelegging	42	39.3%
Bruk av instruksjer	29	27.1%
Dagsplan, forutsigbarhet	28	26.2%
Fjerne seg	15	14.0%
Reduserte krav, mer selvbestemmelse	14	13.1%
Opplæringstiltak personale	14	13.1%
Innlæring av kommunikasjonsferdigheter	11	10.3%
Oppmerksomhet mot positiv atferd	9	8.4%
Avledning	9	8.4%
Ignorering	8	7.5%
Flytting	7	6.5%
Økt aktivitetsnivå	4	3.7%

Tabell 7.

	Oslo og Akersh. (107)	
	Antall	Andel
Endring av rammebetingelser	49	45.8%
Tiltak rettet mot den utfordrende atferden	32	29.9%
Tiltak rettet mot alternativ atferd, nye ferdigheter	95	88.8%
Opplæringstiltak personale	14	13.1%

Dette punktet berører tjenestemottakerne bare indirekte, men mange har beskrevet dette som en relevant opplysning angående forventede og oppnådde resultater.

Avslutning

Slik det er beskrevet i innledningen til denne artikkelen er en viktig intensjon med loven at bruken av makt og tvang overfor mennesker med psykisk utviklingshemming skal begrenses. I forrige punkt vises det til at dette faktisk har skjedd i svært mange saker. Gjennom ulike alternative tiltak er bruken av makt og tvang blitt redusert eller har opphørt.

Dette stemmer godt overens med den erfaringen Fylkesmannen har gjennom rapporter, vedtak, meldinger og tilsyn. Fylkesmannen har også mottatt mange tilbakemeldinger fra kommuner og bydeler, fra den enkelte tjenesteyter samt fra pårørende og hjelpeverge om at dette faktisk har skjedd.

Gjennom den perioden loven nå har virket kan en derfor oppsummere med at intensjonen om begrensnings av bruk av makt og tvang er i ferd med å bli oppfylt.

Lovens krav om at det alltid skal søkes alternative tiltak før bruk av makt og tvang, har bidratt til en øket faglig og etisk bevissthet i omsorgsmiljøet. En har også sett at kravene har medført en økt satsning på denne omsorgen, både kvalitativt og kvantitativt.

Det er interessant å merke seg at viktigste alternative tiltak var fysisk tilrettelegging. Fysisk tilrettelegging vil derfor være et svært viktig forhold å ta hensyn til ved planlegging og organisering av tjenestetilbud til denne gruppen.

Samtidig viser denne kartleggingen at en står overfor mange nye utfordringer.

I flere av sakene beskrives det at en hele tiden må være i forkant, finne nye løsninger og være kreativ for å unngå forekomst av nye eller tilbakevendende former for utfordrende atferd.

Det beskrives også at en for å unngå å komme opp i situasjoner med bruk av makt og tvang har måttet redusere på enkelte aktiviteter og tilbud og at tjenestemottakerne dermed har fått en noe mer passiv og isolert tilværelse. Dette er en utilsiktet konsekvens det blir viktig å ta tak i framover.